

Palagonia lezing Hans Rikken

De wraak van Tommy Cooper

Camiel van Winkel in De grote uitverkoop in Groot stedelijke reflecties.

Op het moment dat een sluipende privatisering van de stedenbouw gaat samenlopen met een sluipende privatisering van de openbare ruimte, zoals in de nieuwste generatie overdekte winkelcentra, komt ook het punt dichterbij dat de overheid definitief haar geloofwaardigheid verliest ten aanzien van de formulering en behartiging van de 'publieke zaak'. Het is ter voorkoming van die politieke deconfiture dat de huidige fixatie op visualiteit en beeldkwaliteit in de openbare ruimte te begrijpen valt: de retoriek van de esthetische normhandhaving moet ons doen geloven dat de overheid nog steeds greep heeft op de ontwikkelingen in het ruimtelijk domein. De beeldende kunst komt daarbij handig van pas. Natuurlijk is het een reëel gegeven dat er geen grote gemeenschappelijke moraal en geen vanzelfsprekende collectieve levensovertuiging meer bestaat waaraan de overheid probleemloos namens alle burgers kan appelleren. Maar de manier waarop er met dat ideologisch vacuüm wordt omgegaan, komt neer op een vervalsing van het politieke discours. En dat is precies waar beeldende kunst in de openbare ruimte voor wordt gebruikt. Het gebrek aan een evident stelsel normen en waarden in de publieke sfeer wordt verdoezeld door een 'individuele' uitspraak die een kunstenaar binnen strakke randvoorwaarden mag doen: de sociale verantwoordelijkheid van de overheid wordt als het ware uitbesteed aan een individu dat - zo moeten we geloven - dingen kan die gewone stervelingen niet kunnen, zoals mensen bewust maken van hun omgeving of bijdragen aan het ontstaan van een leefbare situatie'. Het gaat daarbij in feite om zaken die nog niet zolang geleden als overheids taken werden opgevat. Op die manier wordt beeldende kunst aangewend als lapmiddel voor de gaten die zijn gevallen in het bindweefsel van de verzorgingsstaat. Kunstwerken in de openbare ruimte dienen ter camouflage van het onvermogen en de uitverkoop van de politiek: als schaamlap en zoethoudertje. De gemeenschappelijke moraal en de gedeelde levensovertuiging, die de afgelopen vijftig jaar stukje bij beetje naar het kerkhof zijn verhuisd, worden weer opgegraven en als carnavaleske zombies op pleinen en minirotondes neergezet. (Ik zou daar aan toe willen voegen met gulle hand over de maatschappij uitgestrooid in alle vormen ook in vormen die niet als traditionele beeldende kunst te herkennen is.) De kunstenaar heeft pas nu een echt goddelijke status. Hij kan alles is overal voor inzetbaar en ook juist daarmee, is hij juist nu, niets meer. Het toppunt van zijn aanwezigheid valt samen met zijn verdwijning.

Grappig zou je kunnen denken. Je schouders er over ophalen of zoals Joep van Lieshout zegt; 'Het gaat toch prima. Iedereen die in de openbare ruimte werkt of sociaal werk doet, wordt heel keurig bekritiseerd. Er worden schouder klopjes uitgedeeld en sommige worden afgemaakt.' Vrijblijvendheid ten top. Weer zo'n omkering. Kunstenaars roepen om het hardst om nieuw engagement. Totale betrokkenheid bij en dienstbaarheid aan het publiek. Het resultaat is totale onverschilligheid zowel van het publiek als van diezelfde

kunstenaar. Het avantgardisties adagium dat kunst moet samenvallen met dagelijks leven kan als volbracht worden beschouwd. Vrijblijvendheid, onverschilligheid in een samenleving met pretenties en overspannen doelen kan een verfrissend en progressief effect hebben. Vrijblijvendheid in een samenleving die door vrijblijvendheid wordt gekenmerkt, heeft medeplichtigheid en de verworping tot een karikatuur tot gevolg. zeker als het naar zichzelf blijft kijken vanuit een overleefd normen en waarde patroon. Wat eens progressief was is nu belachelijk.

Het kleine domein van de beeldende kunst is vermoeid geraakt, en van hun model van de vooruitgang - de mythe van de voorhoede - is geen spaan, zelfs geen schil of een parodie ervan, meer heel. Dit is echter alleen onnatuurlijk en teleurstellend voor diegenen wier verwachtingen door de voorhoede cultuur zijn gevormd. Culturen raken in verval. De beeldende cultuur van het modernisme, eens zo sterk, zo veerkrachtig en inventief, en nu zo in het nauw gedreven door het eigen gevoel van gefrustreerde verwachtingen, zou daar wel eens geen uitzondering op kunnen zijn. Met spijt denk je aan de regels van W.B. Yeats: 'De besten ontbreekt het aan elke overtuiging, terwijl de slechtsten overlopen van intense hartstocht'. Maar aan de andere kant, die even onverslijtbare woorden van Scarlett O'Hara: Morgen is er weer een dag.

Maar wat voor een dag. Een dag, volgens sommigen, die gekenmerkt zal worden door het steeds vaker verschijnen van geweldsuitbarstingen.

De wraak van Tommy Cooper.

Tommy Cooper was de meester van de mislukking. De meester van het ongecoördineerde verdwijnen en verschijnen. Zijn eigen verdwijnen heeft hem voor altijd aanwezig gemaakt. Maar misschien hebben we daar toch iets te hard bij gelachen. Niet beseffend dat wij een aantal jaren later geconfronteerd zouden worden met een ongecoördineerd verdwijnen en verschijnen van, van alles en nog wat op de meest vreemde momenten en plaatsen.

De hertog van Palagonia

De hertog van Palagonia, een Spaanse edelman, mismakkt en misvormt, had in de omstreken van Palermo een villa naar zijn evenbeeld gebouwd, bevolkt door gnomen, omsloten door convexe spiegels, opdat het mooiste meisje van Sicilië dat hij gehuwd had, slechts een afstotelijk beeld van zichzelf kon hebben en er vanwege hun sterke gelijkenis in beruste hem lief te hebben.

Of vergewiste hij zich van zijn macht door een wereld van wellustige vormen uit te denken (de lelijkheid is wellustig), waarin de schoonheid zich, door de uitdaging of uit zwakte, zal laten verstrikken, omdat de perfectie in wezen ondraaglijk is

Daarin schuilt misschien het geheim van elke verleiding: ze houdt de schoonheid een vervormende spiegel voor waarin ze eindelijk wordt bevrijd van haar perfectie. In het algemeen houdt ze de ander een vreemde spiegel voor waarin ze eindelijk wordt bevrijd van zijn wezen, zijn vrijheid, zijn beeld, zijn gelijkenis - alle dingen die hem heimelijk bezwaren. God zelf wordt verleid door de Duivel.

Kent de villa Palagonia een geheim? nee: de schoonheid wil verderfelijker zijn dan de villa, ze wil worden opgesloten, aangerand, gefolterd - (ook de Christus in de kapel zweeft, hangend aan de schouders, vastgebonden aan het gewelf, als een opgezette vogel) - de eerste die zich in al zijn monstruositeit aanbiedt zal haar verleiden. Maar niet de eerste de beste. De hertog van Palagonia was een superieure geest

Verleiding

Omdat de perfectie in wezen ondraaglijk is.

Gesch. van de Politiek 1. Beaudrillard.

Als de politiek zich, zo tegen de Renaissance, losmaakt uit de religieuze en kerkelijke sfeer, zoals uit het werk van Machiavelli naar voren komt, gaat het aanvankelijk slechts om een tekenspel, enkel een strategie die zich aan geen sociale of historische 'waarheid' iets gelegen laat liggen, maar daarentegen inspeelt op de afwezigheid van de waarheid. De politieke ruimte behoort aanvankelijk tot dezelfde vorm als het mechanische theater van de renaissance of de perspectivische ruimte van de schilderkunst, die op dat moment wordt uitgevonden.

De vorm is die van een spel, niet van een representatie systeem. Bij gebruik gaat het om virtuositeit en niet om waarheid.

Vanaf de achttiende eeuw en in het bijzonder sinds de Franse revolutie lijken de politiek en het sociale onafscheidelijk, een dubbelconstellatie onder het teken van de economie. Zij wordt belast met een sociale referentie, het sociale neemt haar in bezit. Tegelijkertijd betreedt ze het gebied van de representatie, haar spel wordt beheerst door representatie mechanismen. Het politieke toneel wordt nu de plaats om een fundamentele betekenis op te roepen: het volk, de wil van het volk, enzovoort.

De politiek werkt nu op basis van betekenis, onmiddellijk gehouden om het reële dat het tot uitdrukking brengt zo goed mogelijk te betekenen, verplicht om transparant te worden, te moraliseren en aan het sociale ideaal van een goede representatie te beantwoorden.

Met het marxistische denken wordt het einde van de politiek ingeluid. Daar begint de definitieve hegemonie van het sociale en het economische, en de aan de politiek opgelegde dwang om de wetgevende, institutionele en uitvoerende spiegel van het sociale te zijn. De autonomie van de politiek is omgekeerd evenredig aan de toenemende hegemonie van het sociale. Het socialistische, het revolutionaire denken postuleert ronduit dat de politiek aan het einde van de geschiedenis opgeheven wordt in de definitieve transparantie van het sociale.

Het sociale heeft de politiek overwonnen.

Maar wat blijft er over van het sociale zelf, bij een dergelijk graad van generalisatie en verzadiging, waar niets rest dan de nulgraad van de politiek?

Deze alomtegenwoordigheid is het teken van zijn einde: de energie van het sociale keert zich om, het specifieke gaat verloren, zijn historische kwaliteit en zijn idealiteit vervluchtigen te gunste van een configuratie waarin niet alleen het politieke is verdampt maar waarin ook het sociale zelf geen naam meer heeft. Anoniem. De massa. Alomtegenwoordigheid is een belangrijk woord. Alomtegenwoordig betekent, verdwenen. Vol-ledig.

De massa's.

De massa (of de zwijgende meerderheid) vormt een nevelachtig geheel, een onbestemde substantie die niet sociaal, maar slechts statistisch bestaat en die alleen in opinie peilingen bestaat. De massa's behoren niet meer tot de orde van de representatie. Zij spreken zich niet meer uit maar worden gepeild. De massa's zijn niet langer een instantie waar men zich op kan beroepen, zoals vroeger een klasse of het volk. De massa is geen oord van negativiteit of explosie, zij is een veld van absorptie en implosie. Overal tracht men de massa's tot spreken te brengen, ze worden ertoe aangezet om sociaal, electoraal, syndicaal en seksueel te bestaan in de participatie, het feest de vrije expressie enzovoort. Men heeft geprobeerd de massa's te structureren door er informatie in te pompen en men dacht de in hen opgesloten sociale energie te kunnen bevrijden met behulp van veel informatie en boodschappen. Maar precies het tegenovergestelde gebeurde. In plaats van de massa's in energie om te zetten, produceert de informatie steeds meer massa. Ondertussen is het allang zo dat de politiek alleen nog dient als spektakel op het scherm van het privé-leven. Het wordt geslikt als een semi-sportief, semi-ludiek vermaak. Men consumeert het als oude zedenschetsen: gefascineerd en spottend tegelijk. Het volk is publiek geworden.

Er was een tijd dat men vond dat er altijd overal muziek te horen moest zijn. Dat zou stichtelijk werken. Daar zou je betere mensen door krijgen. We leven nu in een tijd waarin dat verlangen volledig werkelijk is geworden. Het heeft geen betere mensen opgeleverd maar muzak.

..... U wilt dat wij luisteren, - oké, dan zullen we luisteren. U wilt dat wij spreken, - oké dan zullen wij spreken. U wilt dat wij consumeren, - oké dan consumeren we maar steeds meer, het doet er niet toe wat. Zo gaat het ook met de geneeskunde. Een fabelachtige escalatie van de medische consumptie, die de sociale oogmerken van de geneeskunde compleet laat ontsporen. Overal waar een verschijnsel gekoppeld wordt aan een massa (democratisering) beïnvloed dat niet de massa. Gaat de massa niet beter luisteren, wordt niet mondiger, gaat niet bewuster consumeren of zich gezonder gedragen maar verwordt zo'n verschijnsel tot een karikatuur. Eigenlijk lost het verschijnsel op. Het verdwijnt. creëert massa.

In 1935?? schreef Theodor Adorno al: Kritisch anticiperend op de tegenwoordige mode om de kunst te democratiseren wat daar dan ook onder verstaan mogen worden, zegt Brecht dat het minder democratie is dan het lijkt, geen kunst meer te willen maken voor die kleine kring van ingewijden, maar voor het hele volk. Kunst heeft namelijk kennis nodig, en daarom is het

democratiser de kleine kring van kenners tot een grote kring van kenners te maken.

Kunst heeft niets met democratie te maken.

Politieke geschiedenis 2. Zizek

De multiculturele tolerantie is identiek met de dominante ideologie van het wereldomvattende kapitalisme. de tegenstelling tussen etnisch, seksistisch en religieus fundamentalisme en de multiculturele tolerantie is uiteindelijk een wassen neus: voor de beide polen vormt de politieke neutraliteit van de economie het uitgangspunt. Ontstaan van onredelijk geweld.

Waaruit bestaat de eigenlijke politiek?

Dit verschijnsel deed zich voor het eerst voor in het oude Griekenland toen de leden van de demos (zij die geen vaste plaats binnen de hiërarchische maatschappelijke structuur hadden) eisten dat ze gehoord werden door de machthebbers die de sociale controle uitoefenden. Zij wierpen zich op als plaatsvervangers voor de gehele maatschappij. Wij - het 'niets', dat niet tot de orde gerekend wordt - zijn het volk, wij vertegenwoordigen alle, in tegenstelling tot anderen die alleen voor hun persoonlijke, bevoorrechte belang opkomen.

Het politieke conflict markeert de spanning tussen de gestructureerde maatschappij waarin elk deel zijn plaats kent, en het 'deelloze deel' dat deze orde ontregelt. Zo ontstaat er in de werkelijke politiek altijd kortsluiting tussen het universele en het specifieke. (Vroeger was dat in de kunst ook zo.)

Er bestaat een reeks ontkenningen van het politiek moment, van de ware logica van het politieke conflict:

de arche-politiek	==> medische model,
de para-politiek	==> model van de sportwedstrijd
de meta-politiek	==> model van de wetenschappelijke procedure
de ultra-politiek	==> oorlogs model

De post-politiek ==> model van de zakelijke onderhandeling.

De post-politiek benadrukt de noodzaak om oude ideologische tegenstellingen te verlaten en nieuwe kwesties aan te pakken, met de gebruikmaking van de noodzakelijke specialistische kennis en vrij overleg, en daarbij rekening te houden met de concrete wensen en verlangens van de mensen.

De voorstanders van New Labour (het 'radicale midden') benadrukken dat je zonder vooringenomenheid goede ideeën moet gebruiken en toepassen, ongeacht hun (ideologische) oorsprong. Goede ideeën zijn ideeën die werken.

De politieke daad (interventie) is niet gewoon iets dat goed functioneert binnen het kader van de bestaande relaties , maar iets dat het kader van de manier waarop de dingen werken zelf verandert.

(Het zelfde gold tot voor kort voor de kunst. Ook daar ging het er niet om netjes binnen de kaders te blijven, dat werd afgedaan als academisme, maar om de kaders te veranderen, aan te tasten.)

Effectieve ideeën = goede ideeën ==> acceptatie op voorhand van (wereldomvattende, kapitalistische) constellatie die bepaalt wat werkt.

Politiek is niet de kunst van het mogelijke maar de kunst van het onmogelijke. Bijvoorbeeld Nixons bezoek aan China. Het ondenkbare bleek doenlijk. Hetzelfde gold ooit voor de kunst.

Globalisering is een goede naam voor de opkomende post-politieke logica die in toenemende mate de universele dimensie van de werkelijke politisering uitsluit.

Het begrip van de post-politiek zou moeten worden verbonden met het begrip van excessieve, niet-functionele wreedheid als kenmerk van het moderne leven: een wreedheid waarvan de vormen uiteenlopen van 'fundamentalistische' racistische en/of religieuze slachtpartijen tot het plegen van 'zinloos geweld' door adolescenten en daklozen (brave burgers) in onze metropolen, een geweld dat niet in utilitaire of ideologische redenen geworteld is.

Ze geven uiteindelijk blijk van een zuivere afkeer van het Anderszijn en van het post-politieke multiculturele universum dat verschillen tolereert en niemand buitensluit.

De alomvattendheid van de post-politieke concrete universaliteit, (allemaal gelijk, allemaal anders), maakt het onmogelijk om onderscheid aan te brengen op een andere wijze dan met het protosublimair gebaar van de verheffing van de contingente Ander tot het absolute anders zijn van het onmogelijke Ding, de ultieme bedreiging van onze identiteit- het Ding dat we moeten vernietigen als we in leven willen blijven.

De afschaffing van antagonisme valt samen met zijn radicale tegendeel, de volkomen contingente geweldsuitbarsting.

....hoewel de problemen van het leven als zwarte werkloze lesbische moeder adequaat in kaart gebracht zijn, voelt het subject in kwestie dat er iets verkeerd en frustrerends is aan deze poging om haar specifieke probleem te verhelpen - ze wordt beroofd van de mogelijkheid om haar specifieke misstand op symbolische wijze te verheffen tot een plaatsvervanger van de universele misstand. (politiek te maken?)

De enige manier om deze universaliteit tot uitdrukking te brengen - het feit dat ik meer ben dan een individu dat is blootgesteld aan een verzameling specifieke onrechten - is het schijnbare tegendeel hiervan - de volkomen irrationele geweldsuitbarsting.

De post-politiek roept de hulp in van een leger deskundigen, maatschappelijk werkers en dergelijke om de eis of klacht van een bepaalde groep te reduceren tot deze ene eis en zijn specifieke inhoud. Geen wonder dat de verstikkende sluiting aanleiding geeft tot 'irrationele' geweldsuitbarstingen: dat is de enige manier waarop de dimensie die voorbij het specifieke reikt tot uitdrukking kan komen.

In de gerealiseerde gelijkheid tussen iedereen is het hebben van een identiteit onmogelijk geworden en Juist nu is iedereen opzoek naar zijn of haar identiteit en juist nu of juist daarom gaat iedereen ten onder in een massa.

Maurice Nio. You have the right to remain silent

Ik ben er van overtuigt dat wij mensen van nature zoiets hebben als een inwendige horizon, een mentale horizon, die haaks staat op de uitwendige horizon van de ons opgelegde perspectivische ruimte. Dankzij deze inwendige horizon zijn wij instaat soepel om te gaan met de instabiliteit en de onvoorspelbaarheid van alles wat zich om ons heen afspeelt. Wij staan niet zozeer in de wereld: de wereld staat in ons.

Buiten elk idee van zelfbehoud om, is dit het principe van de egocentriciteit. Alle pogingen om onze levens te programmeren, alle pogingen om ons op te nemen in sociale structuren of communicatienetwerken. Worden om zeep geholpen door de weerbarstigheid van de egocentriciteit.

Vanwege onze ambiguïteit en egocentriciteit zijn wij niet aanspreekbaar op de hang naar vooruitgang. Tegen deze onaanspreekbaarheid heeft men allerlei technieken ingezet om onze omgeving en de processen die zich daarin afspelen te segregeren en te stroomlijnen, met als doel helderheid en controle, transparantie en comfort, maar met als uiteindelijk resultaat onverschilligheid en weezin.

Het effect van de televisie op de stad en het woonhuis het effect van de computer op de werksituatie en organisatiestructuren, het effect van interactieve apparatuur op onze handelingen en ons lichaam - waar zijn die effecten precies te traceren? Het streven is dat we ons allen aansluiten op het mondiale netwerk, maar het resultaat is dat ons lichaam en onze activiteiten in een absolute impasse raken. Vanuit onze zetel kunnen we alles verrichten: boodschappen doen, informatie vergaren en versturen, werken, telefoneren, televisie kijken, en uiteindelijk ook de hele huishouding. De elektronische mobiliteit leidt zo tot immobiliteit.

Wij dreigen allemaal overgeleverd te worden aan de technische vorm van de coma. Wanneer er sprake is van fysieke inertie is er ook sprake van het afsterven van het fysieke lichaam. Maar wat afsterft is niet het fysieke lichaam

maar het virtuele lichaam. Want in werkelijkheid bestaan we uit twee soorten lichamen: het actuele lichaam, dat in principe lui is, en het virtuele lichaam, dat het actuele activeert, dat iets wil presteren, iets wil uitlokken en geen genoegen neemt met fysieke impasses. Dat virtuele lichaam zorgt er ook voor dat wij 'in balans' zijn, dat wij ons evenwicht kunnen behouden in een instabiele wereld. Het zorgt ervoor dat wij onze handelingen, of wij die nu hebben aangeleerd of niet, soepel en soms gedachteloos kunnen uitvoeren.

Door de virtualiteit te veruitwendigen in de elektronische apparatuur, door haar buiten ons lichaam te materialiseren sterft het virtuele lichaam af en daarmee raken we uit balans.

We zijn allemaal aangesloten op het net en het scherm, louter om ergens op aangesloten te zijn, met de blik op het oneindige, zonder doel en zonder passie. Wat eens onze egocentriciteit uitmaakte, is nu vervangen door het gesloten circuit van scherm en lichaam.

De exocentrische en openbare ruimte is vervangen door een inerte en superprivate ruimte.

Nu alles in zekere zin geperfectioneerd en geregiseerd is, inclusief de ongelukken en schandalen, keert alles zich walgend af van het sociale paradijs. De gebouwen keren zich af van de ruimte. Het virtuele lichaam keert zich af van het actuele. Wij keren ons af van de wereld, zo transparant en illusieloos als ze nu is. De wereld keert zich op haar beurt af van ons, zo scepties en illusieloos als we nu zijn. De afkeer en de onverschilligheid, dat zijn tegenwoordig de drijvende krachten van de menselijke soort. En op dit keerpunt aangekomen zien we dat het virtuele lichaam deze afkeer gebruikt om zichzelf weer op te laden. Zoals joyriders de auto transformeren tot een disfunctioneel voertuig, zo misbruikt het virtuele lichaam de telematische en transparante wereld voor zijn eigen doeleinden. Voor zijn eigen egocentrische en blinde wereld. Een wereld met een inwendige horizon. Een wereld waarin de transparantie van het systeem machteloos staat tegenover misbruik. een wereld waarop het lichaam meesurft op de afgrondelijke golven van de haat

Een wereld kortom, waarin de blinde weerzin tegen de perfectie van het systeem onze redding is.

1970/ 1982 Beaudrillard ervaring met participatie.

In 1999 of 2000 komt de gemeente Vlaardingen met het Stadsdebat.

WAT WILLEN WE MET VLAARDINGEN?

Tijdens het stadsdebat ' Vlaardingers over morgen' staat een aantal thema's centraal. Om de discussie niet te laten uitmonden in vrijblijvend gepraat., zijn zes thema's vastgesteld. Wij vragen uw mening over de volgende onderwerpen.

Vul dan de bon in!, Wat vindt u ervan?, Vertel het ons!, Zeg het eens!, Wat is uw antwoord?

Het woord is nu aan u! Want besturen van de stad is steeds meer een kwestie van overleggen, en steeds minder van opleggen, gebieden of verbieden. De gemeente heeft niet het laatste woord. Aldus de folder.

De nieuwe politicus en bestuurder wil communiceren.

Ongeveer vanaf het moment dat er bij gemeenten een onbedwingbare impuls komt de bevolking te peilen in een nieuwe participatiegolf ontstaat er in de beeldende kunst de 'Actieve Interventie'.

Kunst wil weer op straat lopen, tussen de mensen, opgewekt blazend op de toeter van de vooruitgang, de tijd wil weer vooruit, het oog is weer gericht op de horizon. Geen autonomie meer en geen genie meer voor de kunstenaar.
(dienstbaar)

Het lijkt een tekst uit de jaren'20 een soort modernisme of misschien uit de jaren '60. Kunstenaars de straat op, Fluxus? Ook las ik ergens dat kunstenaars geen 'blijvende" producten meer wensen te maken want er is al zoveel. Letterlijk genoemd: productiebeperving uit milieu overweging. Ook dat studenten niet willen weten wat er voor hen is gebeurd omdat ze bang zijn dat ze dan niets meer zullen maken. Historisch besef wordt als een handicap ervaren voor hun productie. Wat willen ze nog wel? De openbare ruimte is ontdekt als het podium om de kunst een nieuw gezicht te geven een nieuw engagement. De openbare ruimte wordt gezien als een ruimte van en voor het volk. De nieuwe kunstenaars willen intermediair zijn, belangrijk is, het niet hebben van een mening. Zij willen samenvallen met hun camera of hun computer. " Deze dubbelhandige kunstenaars zijn flexibel, gespitst op elke kans waarmee hij of zij aan de haal kan gaan", lees ik ergens. Ze zijn niets en willen niets. Ze willen meedoen, niet morgen maar nu, mee toeteren het oog gericht op de toekomst en vooral communiceren.

Camiel van Winkel schrijft in Moderne leegte.

Een beeldend kunstenaar hoeft niets te kunnen en beeldende kunst hoeft in wezen niet eens meer een visueel karakter te bezitten.

De beeldend kunst als geheel vertegenwoordigt geen algemene expertise meer. Dat komt omdat het begrip expertise niet los gezien kan worden van vakmanschap of metier. Die is er niet meer er zijn geen technische of esthetische eisen meer waaraan iets moet voldoen om voor een beeldenkunstwerk door te gaan.

Omdat de expertise van de beeldende kunst in algemene zin niet meer bestaat, kun je in feite niks algemeen zeggen over beeldende kunst. 'Kunst is.....',. Die puntjes kun je niet met een algemeenheid invullen. Om die reden bestaat er geen objectieve of objectiveerbare argumenten voor de inbreng van beeldende kunst (in de openbare ruimte). Alle gebruikte argumenten zijn drogredenen.

De kunstenaar heeft zijn geprivilegieerde status verloren, of beter gezegd hij heeft hem opgegeven.

Geen eigen mening hebben, samen met het publiek, intermediair zijn, verliezen van een metier een vakmanschap, communiceren. Hier vallen de politicus en de kunstenaar samen in hun verlangens hun onmacht en hun taal. Een taal die veel lijkt op het welzijnsjargon uit de jaren '70 van de vorige eeuw.

COMUNICEREN

Modern theater. Borges.

In het achterste gedeelte van zijn bakkerij bracht Maximilien Longuet een kleine maar uitgelezen groep ILLUMINATIE bijeen, die niet alleen op hun eigen wijze de postume executeurs-testamentair werden van wat men de 'bluntschiliaanse stelling' is gaan noemen, maar deze ook in praktijk brachten. Laten we met gulden hoofdletters de namen (al zijn ze dan verhaspeld of apocrief) penselen van de figuren die door ons geheugen dwalen. Dit stoutmoedige groepje, dat zonder twijfel 'we moeten de straat veroveren' in haar vanen had staan, confronteerde zonder aarzelen alle risico's die het publiek gebrek aan belangstelling met zich meebrengt. Zonder zich ook maar een moment te verlagen tot het gebruik van propagandistische prullaria of affiches, gingen ze de straat op, richting rue Beau Sejour. Ze kwamen niet allemaal uit de bakkerij in kwestie: de een kwam op zijn gemak uit het zuiden, een ander uit het noordoosten, een derde kwam op de fiets, een flink aantal ook met de tram en een enkeling met een verzoelde schoen binnen handbereik. Niemand vermoedde iets. De dichtbevolkte stad hield ze eenvoudig voor voorbijgangers, net als alle anderen. De voorbeeldige gedisciplineerde samenzweerders groetten elkaar niet en gaven elkaar geen enkele knipoog. X ging door de straten. Y ging kantoren en winkels binnen. Ze gooide een brief op de bus. Carlota of Carlos kocht sigaretten en rookte ze op. De legende wil, dat Longuet was thuis gebleven en nerveus op zijn nagels beet, gekluisterd aan de telefoon, die hem tenslotte na lang wachten op de hoogte zou stellen van een van de twee hoorns van de onderneming die men aangepakt had: het succes d' estime of het meest volledige fiasco. De lezer kent het resultaat. Longuet had de kunst met haar technieken, theaters, musea, etc. de doodsteek toegebracht; de nieuwe kunst was geboren. De meest onwetende en onvoorbereide figuur, uzelf, bent nu kunstenaar; het leven is het libretto.

Maurice Nio in You have the right to remain silent: als iets onze tijd typeert dan is het de fobie voor de stilte. 'Niet lang geleden ging het er nog om mensen monddood te maken, simpelweg om dingen voor elkaar te krijgen. Nu gaat het er om Jan en alleman te laten spreken, zijn mening te laten ventileren, zijn geheim te laten etaleren. Zelfs het meest marginale, banale, intieme en futiele blijken onder de aandacht te moeten worden gebracht. En het gaat zelfs zover dat iedereen het tegenwoordig uitermate vanzelfsprekend vindt dat zijn mening van enige importantie is. De gerealiseerde utopie van de emancipatie, de virale mondigheid van de wereld heeft niet alleen de democratie onmogelijk gemaakt, maar heeft ook een einde gemaakt aan het geheim van de communicatie.

Ondanks de aangetoonde onmogelijkheid ervan vormt het woord communicatie het toverwoord in de 'Actieve Interventie' binnen beeldende kunst. Volgens sommigen is dat waar de beeldende kunst, en ook de politiek en het bestuur vandaag de dag volledig om draait. Communiceren. Een van de toonaangevende kunstenaars op dat gebied zegt tijdens de voorbereiding van een tentoonstelling, opgezet door het Kunstgebouw met als verplicht thema 'Actieve interventie', het wordt een geweldig project. Nou, ja, het publiek zal er wel weer niets aan vinden maar er wordt tenminste gecommuniceerd. Uiterste betrokkenheid bij het publiek is het uitgangspunt voor deze kunststroming en minachting voor dat zelfde publiek het gevolg. Beiden trekken zich hier in een punt samen

Machinaties: Het afscheid van het onwerpen, zoals dat opgeld deed in de jaren zeventig heeft slechts 'kritisch orerende technocraten' opgeleverd, die zich moeiteloos in de planningsbureaucratie lieten integreren. Zie tegenwoordig de kunstenaars.

De populistisch tendensen in de naoorlogse architectuur wensten een architectenpraktijk terzijde te schuiven die steunt op visuele en functionele maatstaven, ten gunste van een idealistisch omgaan met de behoefte van de individuele gebruiker. De gebruiker moest volgens de populisten de officiële mentor, zo niet de meester worden van het ontwerpproces. Of een voorstander van de populistische architectuur nu een ordinaire en populaire uitdrukkingwijze van de amusementsstraat, de zeggenschap van de bewoner of de zelfhulp in krottenwijken voorstaat, in elk geval wenst hij dat het ontwerpproces zich voltrekt 'in naam van het volk'. De kritiek van de populisten betref de rol van de architect, die een schijnbaar willekeurige set normen aan de gebouwde omgeving oplegt. Van het aanschouwen van het geniale evenement naar deelnemen aan en keten van gebeurtenissen. Opname van maatschappelijke krachten als productiekracht. Zie vandaag de dag de beeldende kunst.

Vul hier in plaats van architectuur kunst in en je hebt hetzelfde verhaal als van de Actieve interventie kunstenaars.

**'Het doel is stroomlijning en perfectie van de Communicatie en informatie'.
Schrijft Maurice Nio.' 'Maar zoals bekend wordt informatie pas het best en het snelst overgedragen als de inhoud wordt gereduceerd tot nul. Tot de nulgraad van de informatie. tot de nulliteit van de datatransmissie. Dit leidt tot wat ik noem de debilisering van de communicatie. Het lot van het antwoordapparaat is dat je terug moet bellen om vervolgens opnieuw een antwoordapparaat aan de lijn te krijgen. Het lot van de fax zijn de eindeloze notulen, die je alsnog een dag later per post krijgt. Het lot van de televisie zijn de quizzen. Het lot van de computer is internet en virtual reality.**

En deze debilisering van de communicatie en informatie leidt uiteindelijk tot onverschilligheid en geeuwzucht, tot weerzin en walging.

Wat als het publiek jouw product niet wil stelt een kunstenaar op het symposium groot stedelijke reflecties in 2001 in Rotterdam. Daar gaat het niet om zegt een ander. Het gaat er niet om of het geaccepteerd wordt maar dat iemand het aanbied. Voor de een is de openbare ruimte de ruimte van het publiek van het volk voor de ander vertegenwoordigt de openbare ruimte de ruimte waar de overheid de regels bepaalt. Voor weer een ander is de openbare ruimte een sociale ruimte die vandaag de dag nutteloos is geworden. Is de stadsontwikkeling en architectuur de dicipliene die vorm geeft aan de nutteloze ruimte.

Daartussendoor beweegt de kunstenaar zich en daarmee de verhalen die zij afsteken om hun handelen te motiveren. Zij bewegen zich in de openbare ruimte die volgens hen de ruimte van het volk is. Andermans ruimte dus. Dan moet ook elk gebaar gemotiveerd worden dit heeft een verhalen machine gecreëerd. Waarbij men vooral niets wil weten van de geschiedenis. Een geheugen is hier een te grote luxe want waar het om gaat is dat er hard gewerkt wordt dat men vreselijk z'n best doet zodat niemand ziet dat de politiek en het bestuur z'n greep verloren heeft. Je best doen is voor mietjes zij Sean Connery tegen Nicolas Cage in de film the Rock. Het is geen politiek correcte uitdrukking maar ik bergrijp wat hij bedoelt en volgens mij heeft hij gelijk.

Op dit moment vinden bestuurders en kunstenaars elkaar moeiteloos in het op glossy wijze vormgeven van hun twijfels en onvermogen hun vak uit te oefenen. In hun twijfel vinden ze elkaar en bevestigen ze elkaar. Ze begeven zich op elkaars en andermans vakgebied en zien hun, door gebrek aan vakmanschap veroorzaakte schamele producten aan voor vernieuwende impulsen. Intussen zijn ze medeplichtig aan een abject, geweld producerend, systeem waarvan ze beweren dat ze ertegen zijn, wat uitgelegd wordt als het nieuwe geëngageerd zijn, maar het effect is tegenovergesteld. Ze willen het niet maar weten ook niet meer hoe eraan te ontkomen.

De beeldende kunst heeft zich stevig vast gebeten in de staart van de politiek/ bestuur en die op haar beurt weer in de staart van de kunst en dat stel draait steeds snellere rondjes. Ik heb wel eens gehoord dat goudvissen een geheugenduur hebben van ongeveer drie seconden, daarom kun je ze met een

gerust geweten in een kom laten zwemmen omdat de diertjes denken dat zij steeds ergens anders zijn. De bestuurders goudvissen hebben potjes geld te verdelen en daarom worden ze vergezeld door kunstenaars guppen en samen roepen ze steeds als ze op dezelfde plek komen Oh! 'Wat prachtig'.

Elias Canetti beschrijft in zijn boek 'Massa en macht' twee vormen van vluchten door te metamorfoser, door constant van gedaante te veranderen. De ene is de lineaire vorm, die komt in een later stadium nog ter sprake, en de tweede is de circulaire vorm. Ik haal deze aan omdat zowel de situatie van de beeldende kunst als die van de politiek en vooral hun symbiose op dit moment er sterk aan doet denken.

Het maken van een schilderij heb ik vaak vergeleken met de jacht. Je stelt je voor wat je wilt maken, wat je prooi is. Je organiseert je gereedschap op het soort prooi wat je wilt vangen en net als je het doel lijkt te bereiken verandert het voor je uit vluchtende dier in iets anders en begint de jacht van voren af aan. Zo beschrijft Elias Canetti de lineaire vlucht door metamorfose. De tweede vlucht door metamorfose die hij beschrijft is de circulaire. Hierbij gebeurt alles op een plaats. Elke metamorfose is een poging om in een andere gedaante, in een andere richting zou men kunnen zeggen, uit te breken; elke verandering is te vergeefs. Van een jacht kan niet meer gesproken worden, ze is ten einde, de buit is gepakt, en de metamorfosen zijn een reeks steeds weer vrijdelde vluchtpogingen van de gevangene. Deze vorm herinnert aan de uitbarstingen van een ziekte vorm die veel (tegenwoordig weer) voorkomt en algemeen bekend is: aan de histerie. De grote aanvallen van deze ziekte zijn niets anders dan een reeks heftige vluchtmetamorfosen. En de verscheidenheid aan metamorfosen die daarbij geprobeerd worden en waarvan velen het niet verder brengen dan een eerste aanzet, is verbluffend. Een der meest toegepaste is de verandering in een dode. Deze metamorfose staat van alle het meest centraal: men wordt zozeer middelpunt dat men niet meer beweegt. Elke vorm van gegrepen-zijn kan tot vlucht prikkelen, en altijd kan de vluchtpoging bij voorbaat tevergeefs zijn, als het grijpende de kracht heeft niet los te laten.

Als alle vluchtpogingen ten einde zijn en men ze alle als vergeefs ervaart, verkeert de ingehaalde in de toestand van melancholie. In de melancholie is men de ingehaalde en reeds gegrepen buit. Men is in dalende lijn: buit vlees, aas of drek. De ontwaardingsprocessen die uit de eigen persoon steeds minder maken, drukken zich in overdrachtelijke zin als schuldgevoelens uit. In wezen gaat het hier om de allerlaatste metamorfose, die aan het eind van alle vluchtwegen staat, die in het gegetene, en om deze te ontwijken zal hij alles wat leeft, in welke gedaante hij het ook mag aantreffen, ontvluchten.

Veel politici hebben we de afgelopen maanden een dergelijke weg zien gaan. Er is een ander hoofd stuk in datzelfde boek van Canetti waarin hij beschrijft dat bij een bepaalde stam een nieuwe vorst gekozen wordt die voor een bepaalde tijd een absoluut heerser is maar op en bepaald moment moet het voorbij zijn en het leven van de vorst wordt beëindigt door er met z'n alle op te gaan liggen. Hij wordt verpletterd door z'n volk door de massa. Ik hierbij sterk denken aan het verschijnsel Pim Fortuin. Niet aan z'n gedachte goed maar aan het object Fortuin het verschijnsel dat hij volgens mij meer was dan een politicus. De super-star. Die een massa gecreëerd heeft. Een massa met een snelheid ook nog eens. Die massa heeft hem onder de voet gelopen. ook het idiote schot dat een einde aan zijn leven maakte maakt deel uit van de onredelijke massale beweging die rond zijn persoon is ontstaan. Die situatie veralgemeniseren en nu elke politicus zwaar bewaken lijkt mij grote onzin en eerder gebrek aanzicht vertegenwoordigen.

Als alle vluchtpogingen ten einde zijn en men ze alle als vergeefs ervaart, verkeert de ingehaalde in de toestand van melancholie. In de melancholie is men de ingehaalde en reeds gegrepen buit. Men is in dalende lijn: buit vlees, aas of drek. De ontwaardingsprocessen die uit de eigen persoon steeds minder maken, drukken zich in overdrachtelijke zin als schuldgevoelens uit. In wezen gaat het hier om de allerlaatste metamorfose, die aan het eind van alle vluchtwegen staat, die in het gegetene, en om deze te ontwijken zal hij alles wat leeft, in welke gedaante hij het ook mag aantreffen, ontvluchten.

De politicus en de kunstenaar worden autistisch. Onbereikbaar.

Een pleidooi voor intolerantie van Slavoj Zizek.

De Tamagochi is een machine die het de mensen mogelijk maakt om hun verlangen om hun naaste lief te hebben te bevredigen. De charme van deze oplossing is gelegen in het feit dat wat in de traditionele ethiek de hoogste uiting van menselijkheid is - de barmhartige behoefte om voor een ander levend wezen te zorgen - wordt opgevat als een schunnige, hoogstpersoonlijke afwijking die je in de privé sfeer dient uit te leven, zonder je echte naasten er mee lastig te vallen.

De Tamagochi is een interpassief object.

De dwangneuroticus vervult de eisen van de ander om te voorkomen dat het verlangen van de ander ontstaat. In het geval van de Tamagochi is het een mechanische Ander die, al zendt hij constant eisen uit, geen werkelijke verlangens kent - daarom is hij zo'n volmaakte partner voor de dwangneuroticus. Veel activiteit om er voor te zorgen dat er niets gebeurt. (Om een leegte af te dekken.)

De interpassiviteit treed op als, in de loop van de behandeling bij de psychiater, het subjeet constant actief is, verhalen vertelt en herinneringen ophaalt, zijn lot bejammert en de psychiater beschuldigt, en zich daarmee tracht te verzoenen met het trauma van de vraag, 'Wat wil de psychiater van me?', met de zwarte vlek van het verlangen van de psychiater, terwijl dat slechts bestaat in de vorm van zijn onverstoerbare, onbeweeglijke aanwezigheid. Ik bedoel niet alleen dat ik, de patiënt, geïrriteerd en gefrustreerd raak door de raadselachtige stilte van de psychiater, maar wellicht nog meer dat ik juist actief wordt om te zorgen dat de ander (de psychiater) zijn mond houdt, dat er niets gebeurt, dat hij niet het woord spreekt of een ander gebaar maakt waarmee de leegheid van mijn onuitstaanbaar geklets onthuld wordt.

Tijdens de psychoanalyse is de ware interpassiviteit op een radicaal niveau waarneembaar. Al het gepraat over nieuwe politieke uitingsvormen die om ons heen ontstaan, en die zich richten op specifieke kwesties, al deze niet aflatende activiteit van vloeiende, verschuivende identiteiten, van het bouwen van meervoudige ad hoc coalities, heeft iets onwerkelijks en lijkt in laatste instantie op de dwangneuroticus die constant praat en daarnaast probeert te zorgen dat iets - de zaak die er werkelijk toe doet - niet wordt verstoord en onbeweeglijk blijft. Of, denk ik zelf, om er voor te zorgen dat iets - n.m.l. het gegeven dat er geen zaak is die er werkelijk toe doet - niet aan het licht komt.

Het grote probleem van de hedendaagse politiek is dat deze op een fundamenteel niveau interpassief is.

Morgen is er weer een dag. Natuurlijk, maar wat voor een dag?

Een dag die beheerst wordt door een in 'n vernieuwingsdrang dolgedraaide beeldende kunst. Die zich uitgeput en nahijgend aanveit tegen een in het duister tastende politiek die nog vaag wat verschraalde parfum ruikt uit vervlogen dagen, de verschraalde parfum van de progressiviteit, en nu denkt de zo lang begeerde kunst aan haar zijde heeft. Ze zijn niet dood maar ruiken wat merkwaardig.

En dat alles niet met boze opzet of een doel maar uit onmacht. Uit het ontbreken van welke of wat voor soort macht dan ook. Uit een zich overgeven aan de markt. Aan het kapitaal.

ZIZEK

De verwijzing naar een specifieke culturele formule vormt een bescherming tegen de universele anonimiteit van het kapitaal. De werkelijke gruwel is niet gelegen in de specifieke inhoud die onder de universaliteit van het wereldkapitaal schuil gaat, maar eerder in het feit dat het kapitaal in wezen een anonieme wereldmachine is die blindelings zijn weg volgt, dat er zelfs niemand achter de schermen aan de touwtjes trekt. Het gruwelijke is niet dat er een

geest in de machine zit, maar dat de machine zich in het hart van elke geest bevindt.

De prijs die voor deze depolitisering van de economie wordt betaald, is dat het domein van de politiek zelf in zekere zin wordt gedepolitiseerd.

Een international snijdt als het ware de banden met het vaderland door en beschouwt zijn land van herkomst als een van de vele territoria die moeten worden gekoloniseerd.

De laatste fase van het proces van kolonisatie is de paradox van de kolonisatie waarbij er alleen nog kolonies, en geen koloniale machten meer bestaan. de koloniale macht is niet langer een natiestaat maar een multinational.

Postmoderne, multiculturele identiteitspolitiek, gericht op tolerante samenleving van steeds verschuivende groepen met een hybride levensstijl die in talloze subgroepen zijn onderverdeeld. De enige verbinding tussen deze verschillende groepen is het kapitaal zelf, dat ten alle tijden klaarstaat om in te spelen op de verlangens van elke groep en sub- groep. (homotoerisme, Zuid-Amerikaanse muziek, enzovoort).

Overlevering aan de markt creëert uiteindelijk massa's en daarbinnen ontstaan willekeurige gewelduitbarstingen die iedereen kunnen treffen en door iedereen uitgevoerd kunnen worden.

Aan het markt mechanisme wordt altijd als vanzelf een negatieve terugkoppeling toegeschreven. Die er voor zou zorgen dat de consument altijd het beste product voor de laagste prijs krijgt. Dit is echter allang een sprookje gebleken. De voorbeelden waarbij de markt door een positieve terugkoppeling wordt beheerst zijn legio. Wat betekend dat het publiek een matig tot slecht product krijgt voor een veel te hoge prijs.

Wat kan de rol van de beeldende kunst zijn binnen een dergelijk klimaat?

Volgens mij bestaan er in de kunst ook regels die gerespecteerd dienen te worden. Doe je dat niet dan verdwijnt de kunst, in dit geval de beeldende kunst. Waarom zijn andere kunstvormen springlevend? Omdat die een metier kennen. Een vakmanschap. Zonder dat kun je niet eens meedoen, laat staan presteren. Misschien is er wel een metafysica van de kunst.

Zonder afstand geen beeld. Dit is een oude wet die volgens mij nog steeds opgeld doet. Indien kunst samenvalt met de werkelijkheid, met het dagelijks leven lost ze op. Kunst kan niet zonder de illusie.

Eén van de mooiste boeken die ik ken over schilderkunst is:

Het raadsel van de zichtbare wereld, Philips de Koninck, of een landschap in de vorm van een traktaat, van Kees Vollemans.

Blz. 101. Trefwoord: traktaat (schilderk.)

Verstand, oog en hand vormen de drie bronnen van een schilderij. zij verrichten de (ver)handeling, die zich uitstrekt van ingeving tot uitvoering en opmaak van het schilderij. Het begrip traktaat is afgeleid van het Latijnse werkwoord trahere dat trekken, omtrekken, omlijnen, aanraken en betasten, hanteren, behandelen en verhandelen betekent. Het omvat zowel manuele als mentale activiteit en veronderstelt de alertheid van het waarnemend oog. Bij het schilderen hanteert de hand de gereedschappen en beroert en behandelt het oppervlak waarop het beeld tot stand komt. Zij zet lijnen, streken. De geest heeft het beeld inwendig uitgedacht, in een verhandeling die de naam 'interventie' draagt. Tijdens het werk onderscheidt het oog wat zich voltrekt, het waakt over verloop en samenhang. niet om in te grijpen maar om het ingrijpen tot het minimum te beperken. Het observeert de suggesties van het toeval, ook wel lot genoemd, opdat het schilderij niet aan projectie en gerealiseerde bedoeling ten onder gaat.

Veel in onze maatschappij gaat aan projectie en gerealiseerde bedoelingen ten onder.

Verstand, oog, hand en lot.

(het gaat hier over het maken van een schilderij maar zou deze beschrijving niet voor vele zoniet alle handelingen gelden. Is de ervaring van het schilderen, of het maken van een kunstwerk een voorbeeld dat zich uitstrekt over vele handelingen waarmee wij onze plaats bepalen in de wereld. Kunnen de ervaringen in de beeldende kunst gereedschap verschaffen voor het handelen buiten de beeldende kunst? Beeldende kunst als handboek. Weer het woord hand.)

Adem is een woord dat veelvuldig is gebruikt als het erom ging het geheim van het ontstaan van een kunstwerk aan te duiden. Gedrevenheid, 'zo nodig moeten', tot aan de wie weet banale vorm van er 'zin' in hebben en daar geen weerstand aan kunnen bieden: al deze stemmingen worden wel met het woord 'inspiratie' omschreven. Letterlijk betekent dit 'inademing', en van waar of wie deze adem komt, op die vraag lopen de antwoorden uiteen. Mij interesseert de inspiratie minder dan de conspiratie, ik kom daar eerlijk voor uit. Conspiratie wil zeggen 'samenademing', van één adem zijn. De schilder heeft dat hard nodig, hij is er bij momenten op aangewezen. Hij kan die momenten weliswaar niet forceren, maar hij kan er zich door bepaalde oefeningen in assimilatie op voorbereiden. Het schilderij beslist of het ook gebeurt. Op het schilderij moet het handelen van de schilder tenslotte in één adem gebeuren met het verschijnen van de dingen. Vandaar dat conspiratie ook met 'samenzweren' vertaald mag worden. Het gaat om het verbond met de wereld, en dat op een plat vlak. Zo'n verbond is van lukken afhankelijk, want een beetje teveel dwang, iets te veel wil, een al te opdringerig verlangen verstoort de verenigde en gedeelde adem. Wat de dingen liever niet hebben is aan een bestaan geholpen worden, aan weten blootgesteld, aan kennisgeving gebonden. Dan gaan ze nukken en moet de schilder het verder zelf maar uitzoeken. En het schilderij? Dat gaat strubbelen. Het schilderij kiest altijd de zijde van de dingen, nooit die van de schilder, reken daar maar op. Wat dat betreft is conspireren net koorddansen.

Het verbond met de wereld is een verbond met haar beeld. C'est tout.

Misschien zou dit het thema voor deze lezingen kunnen zijn. Het verbond met de wereld en de plaats of functie van de kunst daarin.

Dwang, willen en verlangen tegenover lukken. Geest, hand, oog, vlak, dingen, lot, geluk

Dit boek gaat o.a. over de tegenstelling tussen de zichtbare wereld en de werkelijke wereld, en over het voorrecht om bedrogen te worden.

Het gezichtsbedrog, door Hoogstraeten tot oogmerk van de schilderkunst verklaard, brengt de controlerende blik ten val, niet om de nietigheid of de ijdelheid van de mens te bewijzen maar om de aanspraken van de reële wereld te bespotten.

De illusie neemt ons niet al te serieus naar het schijnt, ze lokt een beledigde reactie uit want ze komt neer op bedrog. Maar ze kan worden gevierd, genoten, herhaald. Ze heeft de kracht van het ritueel. De beschouwer laat zich beetnemen, maar ook de kunstenaar is niet immuun. En het staat het slachtoffer altijd vrij zich tweemaal aan dezelfde steen te stoten, want daartoe biedt het spel nu juist de gelegenheid.

Wat een verschil met het irritante bedrog van de bestuurders en de politiek. Die vorm van bedrog kent misschien ook de kracht van het ritueel maar er van genieten lijkt mij slechts voor een zeer selecte groep weggelegd (Wij vragen uw mening over de volgende onderwerpen. Vul dan de bon in! , Wat vindt u ervan?, Vertel het ons!, Zeg het eens!, Wat is uw antwoord? Het woord is nu aan u! Want besturen van de stad is steeds meer een kwestie van overleggen, en steeds minder van opleggen, gebieden of verbieden. De gemeente heeft niet het laatste woord.)

Een ander boek waar ik bijzonder van geniet; 'Het fotografisch genoeg' van Arjen Mulder.

Ieder mens heeft een dier waarin hij zich herkent, ieder individu heeft het met een ander dier en geschipperd kan er niet worden. Het uitverkoren dier, het dier dat ons heeft uitgekozen, leert ons wie - of wat - we zijn, hoe we iets anders kunnen worden dan onszelf. dat is denk ik , tegelijk de definitie van kunst. Een kunstwerk leert ons wie we zijn, in onze onmiddellijke nu-heid, en hoe we iets anders kunnen worden, onze metamorfose.

Kunst is het serieus nemen van je belachelijke kanten. Dat doet het kunstwerk als je er naar kijkt. Belachelijk zijn alle niet-menselijke trekjes aan je, alles wat je bent waarop je geen invloed hebt, maar dat je uniek maakt, of meezeult desnoods.

Er zijn momenten dat je zonder jezelf toe kunt. Dan geef je je bestaan aan de wereld, en de wereld geeft je jouw bestaan (of je dood) terug. Gelijk oversteken. Dat gebeurt in beelden. Iemand, iets geeft haar of zijn bestaan aan de fotograaf,

de schilder, en wordt daarbij ontledigd, een verschijning, onderwerp of object van de fotografie of het schilderij. En herverschijs in wie naar het doek, de foto kijken; in hen kom je tevoorschijn. Dat is de waarde van het beeld. Een beeld is geen illustratie, maar een 'remake' van de verschijning van een levend wezen of dood ding in een ander medium, een ander mens. (Canetti, over haat.)

Canetti

Het was Rembrandt's grote schilderij 'De blindmaking van Simson', dat mij dat mij schrik aanjoeg, kwelde en lange tijd in zijn greep hield.

Dat Schilderij, waar ik dikwijls voor heb gestaan, heeft me geleerd wat haat is. Haatgevoelens had ik al vroeg gekend, veel te vroeg toen ik vijf jaar oud mijn speelkameraadje met een bijl had willen doodslaan. Maar je weet daarmee nog niet wat je hebt gevoeld, om het e onderkennen moet het zich eerst aan anderen aan je manifesteren. Werkelijk wordt pas het onderkende dat je voordien zelf hebt meegemaakt. Zonder het te kunnen benoemen, rust het eerst in je, dan staat het er plotseling als een beeld, en wat anderen overkomt, ontluikt in jou zelf als een herinnering: nu is het werkelijkheid.

Einde lezing

Arjen Mulder

Het bezwaar tegen niet autonome kunst is dat het in feite informatie overdraagt, van zender via medium naar ontvanger. Dat doen krant en televisie beter. Autonome kunst werkt volgens een ander communicatie model: een verinnerlijking bij de kunstmaker leidt via het medium van het kunstwerk tot een verinnerlijking van de kunstrijker. Communicatie veroorzaakt een verandering op beide polen van de overdracht: de beschouwer krijgt ervaringen en daardoor krijgt het kunstwerk diepgang.

Dat kan alleen als er geen vooropgezet doel is dat van buiten dit proces komt. Emancipatie, integratie etc.

Het zijn deze en andere ervaringen die veroorzaakt worden door de omgang met beeldende kunst die een functie zouden kunnen hebben in het dagelijkse leven. Niet door de kunst en het dagelijkse leven gelijk te schakelen maar door voldoende afstand te bewaren. Door een ruimte in acht te nemen die niet betreden mag worden.

In de omgang met beeldende kunst leer je van alles over jezelf en over de omgeving waarin jij en de kunst moet functioneren. Maar dat leren gebeurt alleen als het geen vooropgezet doel is. Hoe zij Kees Vollemans het ook alweer? Tijdens het werk onderscheidt het oog wat zich voltrekt, het waakt over verloop en samenhang. niet om in te grijpen maar om het ingrijpen tot het minimum te beperken. Het observeert de suggesties van het toeval, ook wel lot genoemd, opdat het schilderij niet aan projectie en gerealiseerde bedoeling ten onder gaat.

Adorno: De werking van een kunstwerk moet als 'toevallig', niet opzettelijk door het werk gewild, eerder door de "geschichtliche Stunde" bepaald, worden beschouwd.

Als de kunst, net als de cultuurindustrie, het op de werking gemunt heeft, verliest ze noodgedwongen haar kennis pretenties: Het wordt amusement, vrijetijdsbesteding.

Noodzaak bestaat in de kunst alleen immanent. Alles wat van buiten komt probeert de kunst terug te persen in het keurslijf van haar voorkritische periode. Daarom is ook ieder uitdrukkelijk didactisch doel taboe.

Kunst is praktijk als vorming van bewustzijn, maar in hoeverre veranderingen in iemands bewustzijn het gevolg zijn van receptie van kunst en niet van iets anders is erg moeilijk uit te maken.

Kunst kan hoogstens het geconditioneerde reactiepatroon van de mensen doorbreken en daardoor de maatschappelijk bepaalde onaanspreekbaarheid, het onvermogen tot het opdoen van ervaringen, tot denken, aantasten.

Dit kan alleen als de kunst aan bepaalde eisen voldoet als het vaardigheden vertegenwoordigt, een metier. Als de kunst afstand wil houden en niet met het dagelijks leven of de werkelijkheid wil samenvallen. Als men de kunst van het

verleiden meester is en dus ook verleid kan en wil worden. Als men op een dergelijke manier medeplichtig wil zijn aan het kunstwerk. Het in zichzelf wil vervolmaken. Als men zich wil richten naar een genie als de hertog van Palagonia.

Literatuur:

Pleidooi voor intolerantie.

Zizek

Massa en Macht

Elias Canetti

De Fakkels in het oor.

Elias Canetti

You have the right to remain silent.

Maurice Nio

Het fotografisch genoeg.

Arjen Mulder

Het raadsel van de zichtbare wereld.

Kees Vollemans

De fatale strategieën.

Jean Baudrillard

Moderne leegte

Camiel van Winkel

Grootstedelijke reflecties

Erasmus universiteit.o.a.Henk Oosterling

De zwijgende meerderheid

Jean Baudrillard